

Katarzyna Słoboda, Norbert Gabrylewicz

Wykorzystanie elektronicznych źródeł informacji przez studentów Politechniki Lubelskiej

Ostatnie lata w Bibliotece Politechniki Lubelskiej (BPL) przyniosły duże zmiany. Zmieniła się zwłaszcza struktura zasobów – znacząco rozszerzyliśmy ofertę dokumentów elektronicznych. Prawie dwukrotnie w stosunku do ubiegłego roku wzrosły zasoby naszej Biblioteki Cyfrowej PL (BC PL), gdzie umieszczamy też materiały dydaktyczne dla studentów. Zakupiliśmy kilka nowych baz, przygotowaliśmy nową stronę internetową z wygodnymi narzędziami wspomagającymi wyszukiwanie, z E-czytelnią, która prowadzi użytkownika do nowych źródeł, serwisów, portali internetowych.¹

Jak te zmiany przyjęli studenci? Czy chętnie przestawiają się na inny tryb pracy? Czy dokumenty elektroniczne ułatwiają naukę? Czy korzystanie z biblioteki cyfrowej nie zastąpi wizyt w Bibliotece? Jaka jest skala wykorzystania tych dokumentów? Czy sobie radzą z wykorzystaniem tych źródeł? Może potrzebują pomocy? Postanowiliśmy to sprawdzić, przeprowadzając badania ankietowe wśród studentów oraz prześledzić raporty z Google Analytics².

W badaniach wzięli udział studenci studiów stacjonarnych i zaocznych. Poza pytaniami ogólnymi, dotyczącymi płci, roku studiów i wydziału, zadaliśmy dziesięć ważnych dla nas pytań:

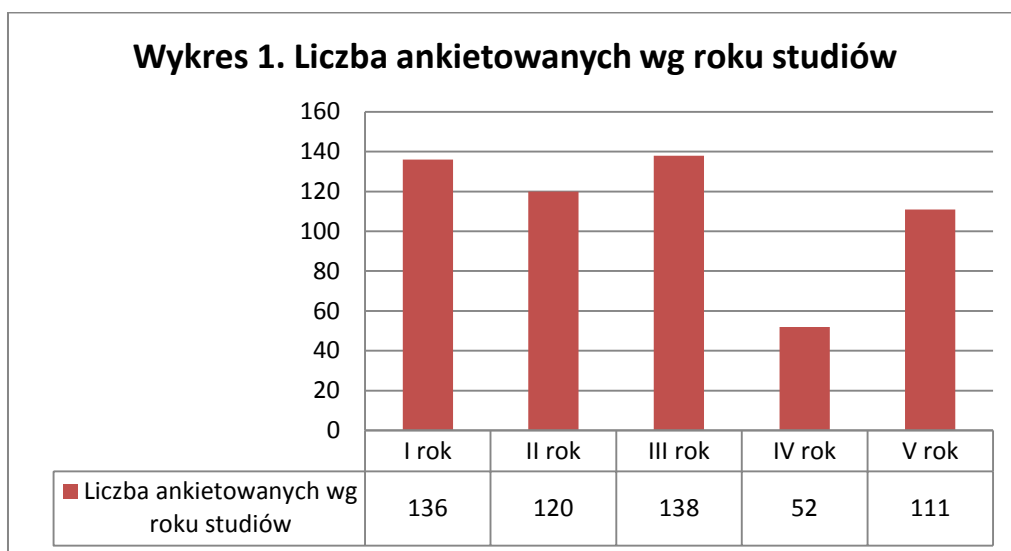
1. W jaki sposób rozpoczynasz wyszukiwanie dokumentów w elektronicznych w sieci?
2. Jak często korzystasz z publikacji elektronicznych dostępnych poprzez stronę internetową Biblioteki PL?

¹ Nowe i ulepszone serwisy Biblioteki Politechniki Lubelskiej / Stanisława Pietrzyk// W: Biuletyn EBIB [Dokument elektroniczny] / red. naczelny Bożena Bednarek-Michalska - Nr 1/2011 (119) luty. - Czasopismo elektroniczne. - [Warszawa] : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich KWE, 2010. - Tryb dostępu: <http://www.ebib.info/2010/119/a.php?pietrzyk>. - Tyt. z pierwszego ekranu. - ISSN 1507-7187

² <http://www.google.com/analytics/>

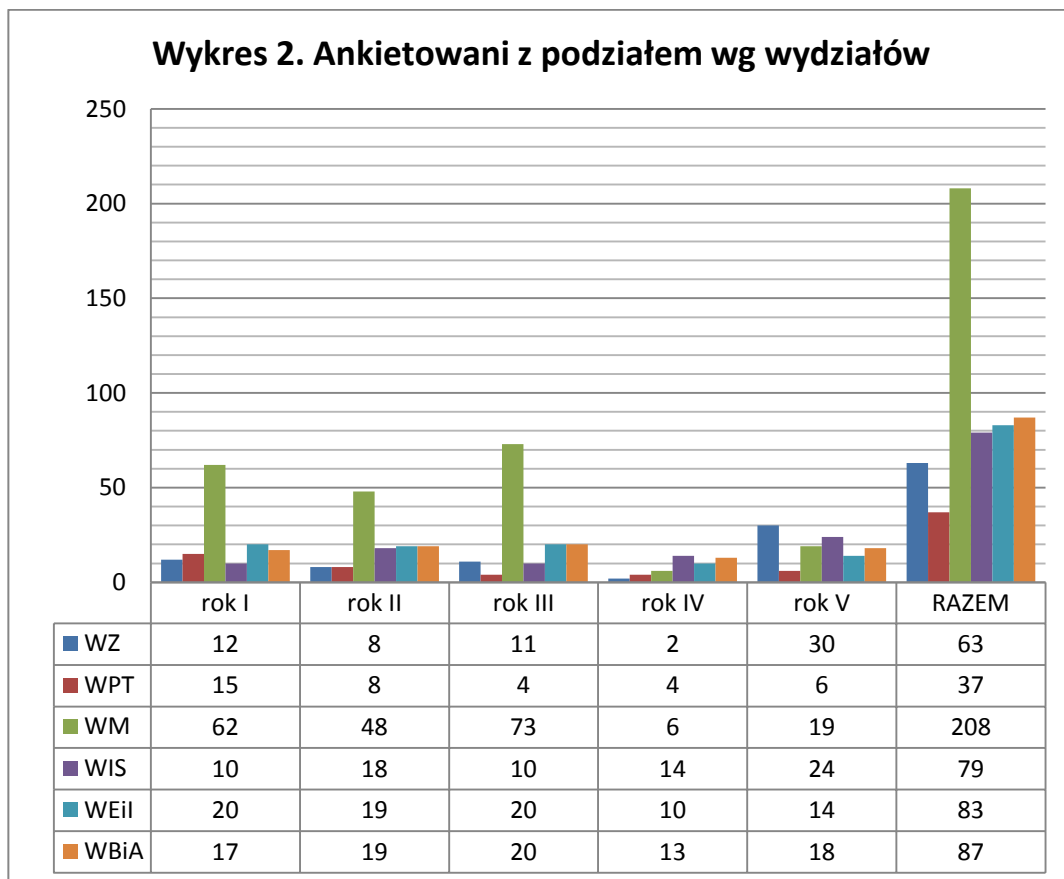
3. Jak dotarłeś do dokumentów elektronicznych w Bibliotece Politechniki?
4. Z jakich źródeł elektronicznych dostępnych na stronie WWW Biblioteki PL korzystałeś w ostatnim czasie?
5. Z jakich dokumentów elektronicznych dostępnych przez stronę WWW Biblioteki PL korzystasz najczęściej?
6. Jakie źródła informacji preferujesz w nauce?
7. Gdzie najczęściej korzystasz z publikacji elektronicznych dostępnych przez stronę WWW Biblioteki Politechniki?
8. Zasoby dokumentów cyfrowych dostępnych przez stronę WWW Biblioteki PL oceniasz, jako...
9. Czy Twoim zdaniem potrzebne są szkolenia z baz danych?
10. Czy strona internetowa Biblioteki PL pomaga w dotarciu do źródeł i zasobów elektronicznych?

Studenci mieli możliwość udzielenia odpowiedzi na pytania zarówno w formie ankiety udostępnionej w agendach Biblioteki jak i zdalnie, poprzez stronę internetową BPL. Przebadanych zostało 557 osób, w tym 172 kobiety i 385 mężczyzn, na ogólną liczbę 10074 studentów Politechniki Lubelskiej, (około 5,5%). Najliczniejszą grupę wśród ankietowanych stanowili studenci trzeciego roku (25%); najmniej liczną - studenci czwartego roku (9%), co pokazano na poniższym wykresie.

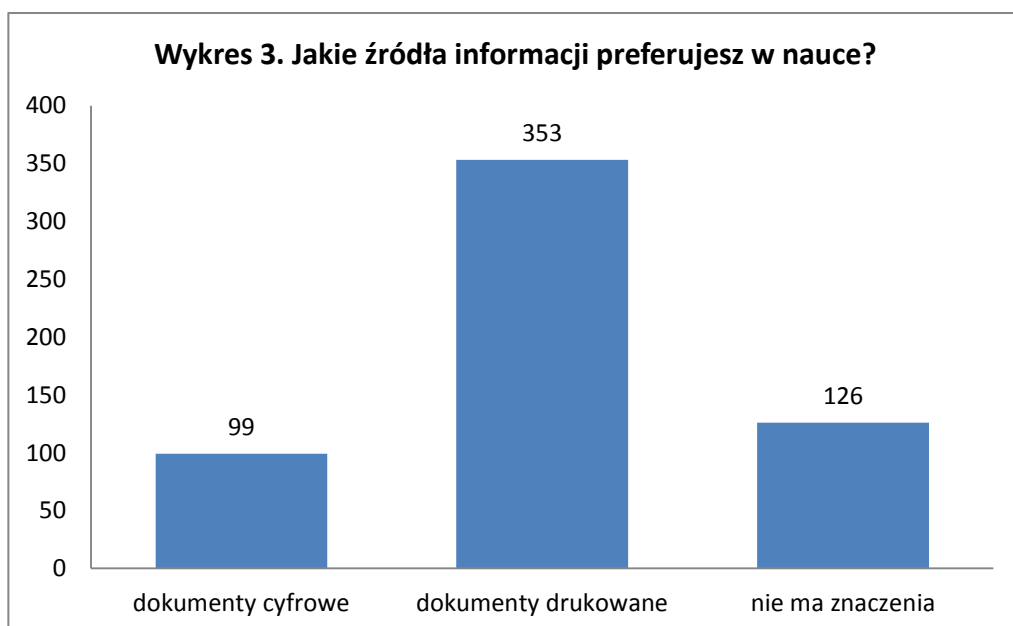

Liczba ankietowanych na poszczególnych wydziałach Politechniki rozłożyła się następująco: Wydział Zarządzania (WZ) 11%, Wydział Podstaw Techniki

(WPT) 7%, Wydział Mechaniczny (WM) 37%, Wydział Inżynierii Środowiska (WIS) 14%, Wydział Elektrotechniki i Informatyki (WEiI) 14%, Wydział Budownictwa i Architektury (WBiA) 16%.

Z jakich źródeł – drukowanych czy elektronicznych – wolą korzystać studenci?

Okazuje się, że blisko 64% ankietowanych preferuje dokumenty drukowane, a tylko 18% postawiło na pierwszym miejscu publikacje cyfrowe. Pozostała grupa respondentów (ok. 23%) stwierdziła, że zasadniczo nie ma dla nich znaczenia, z jakiej formy dokumentu korzystają. Chociaż odsetek osób, deklarujących wykorzystanie w toku nauki przede wszystkim dokumentów drukowanych jest duży, nie oznacza to, iż nie wykorzystują dokumentów cyfrowych. Poniższe preferencje wynikają z szeregu czynników – nawyków wyniesionych ze szkoły, z domu, z pracy a także z uwarunkowań środowiskowych. Wykorzystanie zasobów cyfrowych determinuje również możliwość dostępu do odpowiednich urządzeń. Bardzo często forma drukowana, która dociera do rąk studentów, jest de facto kopią wersji elektronicznej. Zwyczaj powielania informacji w wielu egzemplarzach jest bardzo powszechny. Z punktu widzenia finalnego użytkownika, forma dokumentu, po którą sięga zależy przede wszystkim od jego aktualnych potrzeb, wygody oraz przyzwyczajeń.

Jak studenci rozpoczynają poszukiwania informacji elektronicznej?

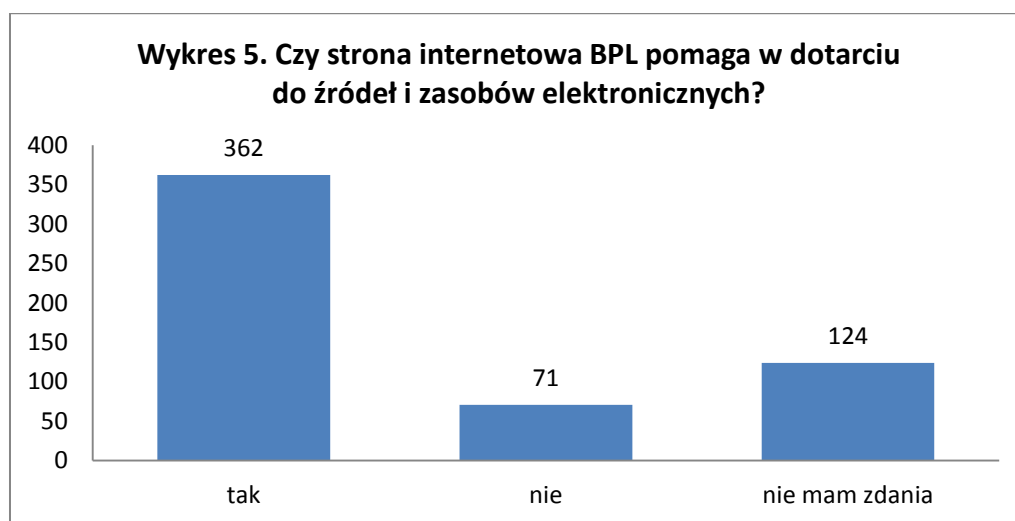

Znacząca większość studentów tj. ok. 70% wykorzystuje wyszukiwarki, blisko 29% preferuje stronę internetową BPL, a pozostała grupa 12 % korzysta z innych narzędzi i stron internetowych. Jeśli porównamy to z raportem OCLC³, z którego wynika, że 89% użytkowników rozpoczyna wyszukiwanie informacji poprzez

wyszukiwarki internetowe, a tylko 2% przez strony bibliotek,² to nasz wynik, tj. odsetek studentów PL rozpoczynających swoje poszukiwania od strony internetowej, jest bardzo korzystny.

Według Google Analytics - na stronę internetową BPL, aż 56,58% stanowią bezpośrednie wejścia użytkowników. Pośrednio, poprzez witryny odsyłające odnotowano 30,20% wejść, a poprzez wyszukiwarki - 13,22%. Z tego wynika, że użytkownicy preferują poszukiwanie informacji w sposób bezpośredni, mimo że w badaniach większość ankietowanych zadeklarowała poszukiwanie informacji przez wyszukiwarki. Trzeba pamiętać, że badanie ograniczone było do grupy studentów, dlatego możemy sądzić, że pozostali użytkownicy, tj. pracownicy PL i czytelnicy spoza Uczelni preferują rozpoczynanie wyszukiwania informacji bezpośrednio ze strony BPL.

Kolejne, ważne pytanie – czy strona internetowa Biblioteki PL jest dla studentów pomocną w dotarciu do źródeł i zasobów elektronicznych?

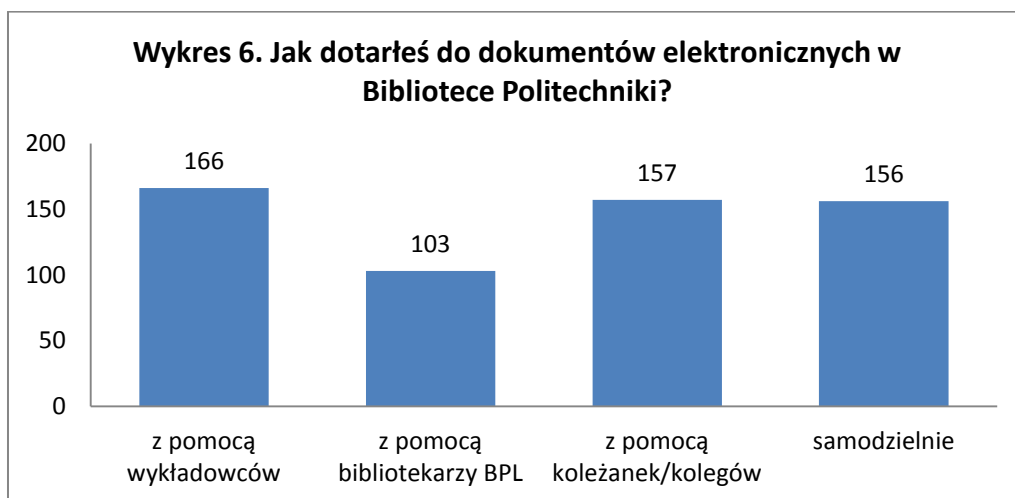

Ku naszemu zadowoleniu odpowiedzi twierdzącej udzieliło 65% ankietowanych, 13% odpowiedzi negatywnej, a około 23% zapytanych nie miało w tej kwestii zdania.

Na pytanie związane ze sposobem docierania do zasobów elektronicznych posiadanych na stronie Biblioteki PL 30% respondentów odpowiedziało,

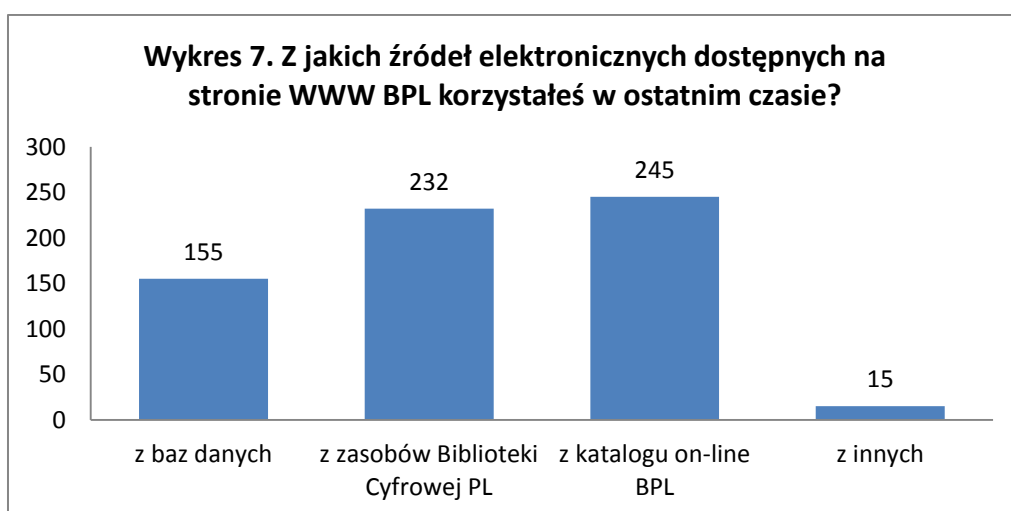
³ http://www.oclc.org/reports/pdfs/Percept_pt1.pdf.

że pomocą służyli im wykładowcy, 28% wskazało na swoich znajomych, i tyle samo stwierdziło, że dotarło do zasobów samodzielnie.

Najmniejsza liczba studentów, 18%, wskazała na bibliotekarzy, jako przewodników po zasobach elektronicznych BPL, co wskazuje na konieczność poprawienia naszych usług informacyjnych. Duży wkład w propagowaniu zasobów BC PL mają wykładowcy Politechniki, którzy polecają studentom zamieszczone tam materiały dydaktyczne.

W kolejnych pytaniach skupiliśmy się na źródłach pozyskiwania zasobów elektronicznych, ich rodzajem oraz miejscem, w którym są przeszukiwane. Jako pierwsze zadaliśmy pytanie o rodzaj źródła, z jakiego ostatnio korzystali?

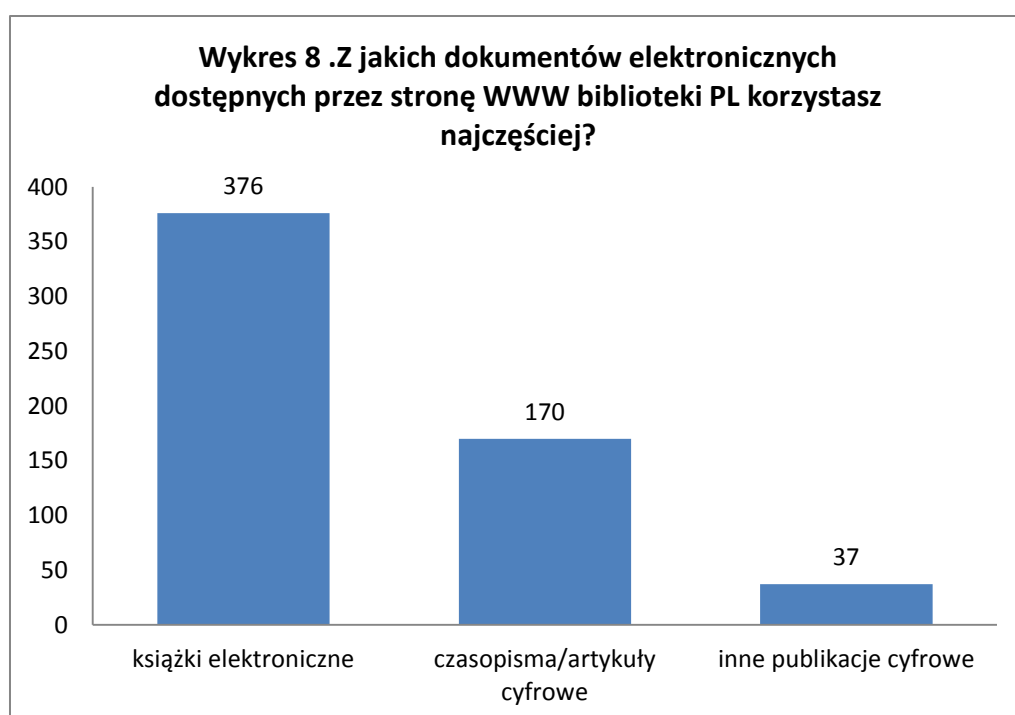

Z czterech dostępnych odpowiedzi wybierano więcej niż jedną opcję. Oczekiwaliśmy, że katalog BPL, jako główne narzędzie do przeszukiwania

zasobów Biblioteki, będzie wskazany przez przytłaczającą większość respondentów. Jednak tylko 44% studentów zadeklarowało korzystanie w ostatnim czasie z katalogu BPL. Niemalże równa liczba osób, bo 42% zapytanych odpowiedziało, że korzysta z zasobów BC PL. Najmniejsze wykorzystanie mają bazy danych – tylko 28%. Pozostała grupa tj. ok. 3% ankietowanych skorzystała z innych dostępnych u nas zasobów cyfrowych min. katalogów innych bibliotek, bibliotek cyfrowych, repozytoriów, portali itp.

Taki rozkład odpowiedzi dotyczących baz danych nie jest dla nas zaskoczeniem. Studenci korzystają głównie z zasobów elektronicznych w języku polskim, a tych jest mniejszość, stąd popularność BC PL i bazy Ibuk, zawierającej głównie polskie pozycje.

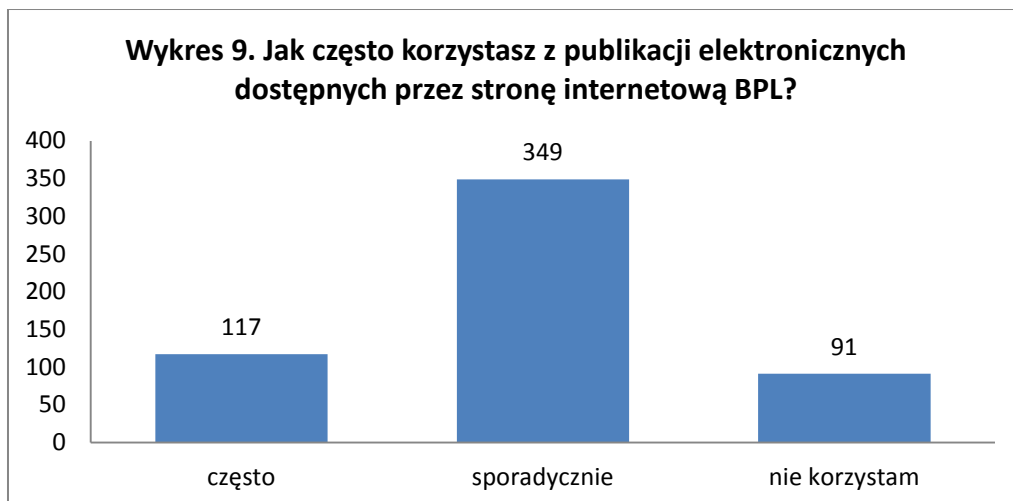
Poniższy wykres obrazuje - do jakich dokumentów elektronicznych najczęściej sięgali studenci PL.

Znacząca grupa ankietowanych, bo 67% wskazała na książki, ponad 30% - na czasopisma i artykuły, a niecałe 7% badanych deklaruje wykorzystanie innych dokumentów cyfrowych.

Jak często nasi studenci sięgają do zasobów cyfrowych? Czy jest to już utrwalony nawyk?

Niestety, tylko 21% ankietowanych przyznało, że często korzysta z naszych publikacji elektronicznych. Znacznie większa grupa, licząca 63% orzekła, że sięga po dokumenty cyfrowe sporadycznie. Jest też duży odsetek osób deklarujących, że z takich publikacji nie korzysta – ok. 16%.

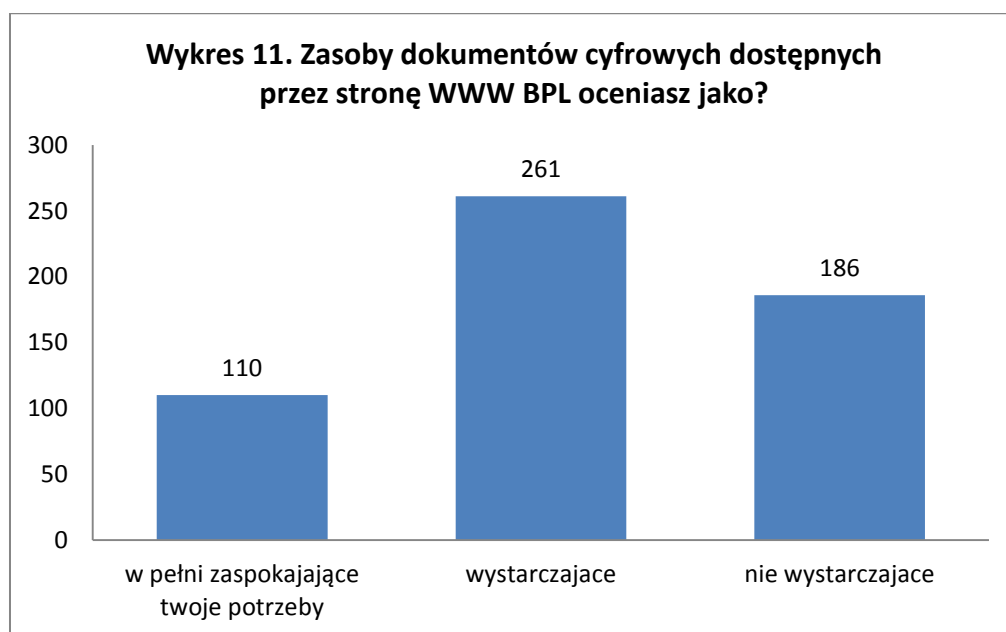
Kolejne pytanie dotyczyło miejsca, gdzie użytkownicy najczęściej korzystają zasobów cyfrowych.

Większość studentów pracuje w domu lub akademiku. Znacznie mniejsza grupa, bo ok. 22%, na uczelni lub w czytelnich bibliotek wydziałowych. Pozostała grupa ankietowanych, licząca około 6% wskazała inne miejsca (np. kafejki internetowe, praca itp.). Jest to dla nas sygnał, że studenci muszą mieć zapewniony stały dostęp do baz spoza uczelni. Dlatego BPL umożliwiła korzystanie z komercyjnych baz danych i innych źródeł informacji kupowanych przez naszą instytucję, poprzez serwer proxy. Dzięki takiemu rozwiązaniu

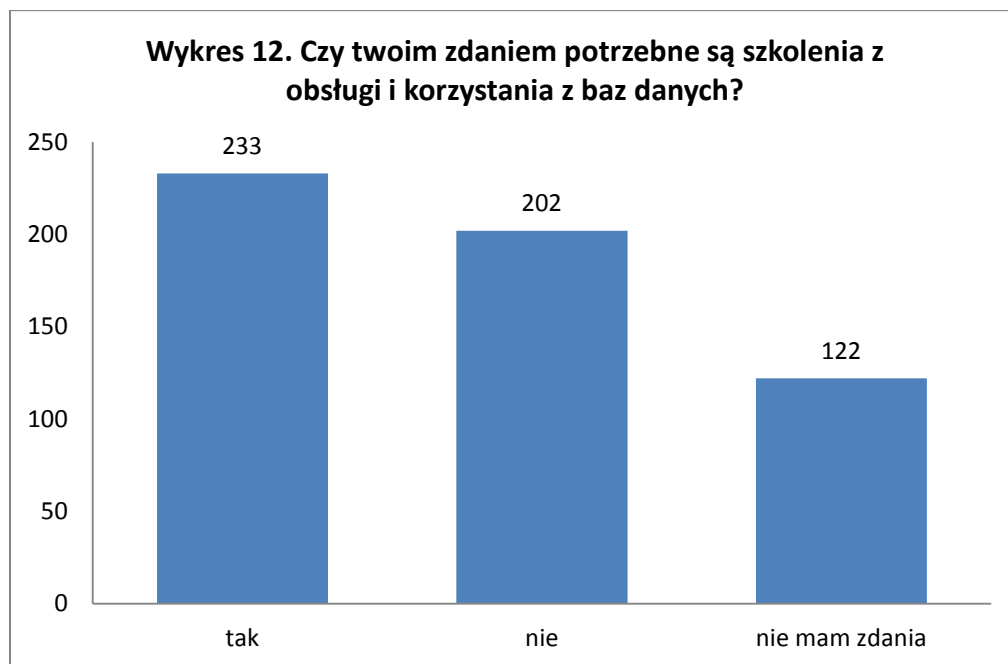
użytkownicy mogą korzystać ze zgromadzonych dokumentów elektronicznych wszędzie, logując się na własne konto.

Na pytanie dotyczące oceny zasobów elektronicznych BPL blisko 47% przebadanych odpowiedziało, że są one wystarczające, 20% zadeklarowało pełną satysfakcję, a 33% respondentów udzieliło odpowiedzi negatywnej.

Liczba usatysfakcjonowanych użytkowników 20% odpowiada liczbie osób często korzystających z naszej oferty 21%. Wskazuje to na fakt, że istnieje grupa studentów, którzy mają uświadomione potrzeby informacyjne i potrafią je zaspokajać.

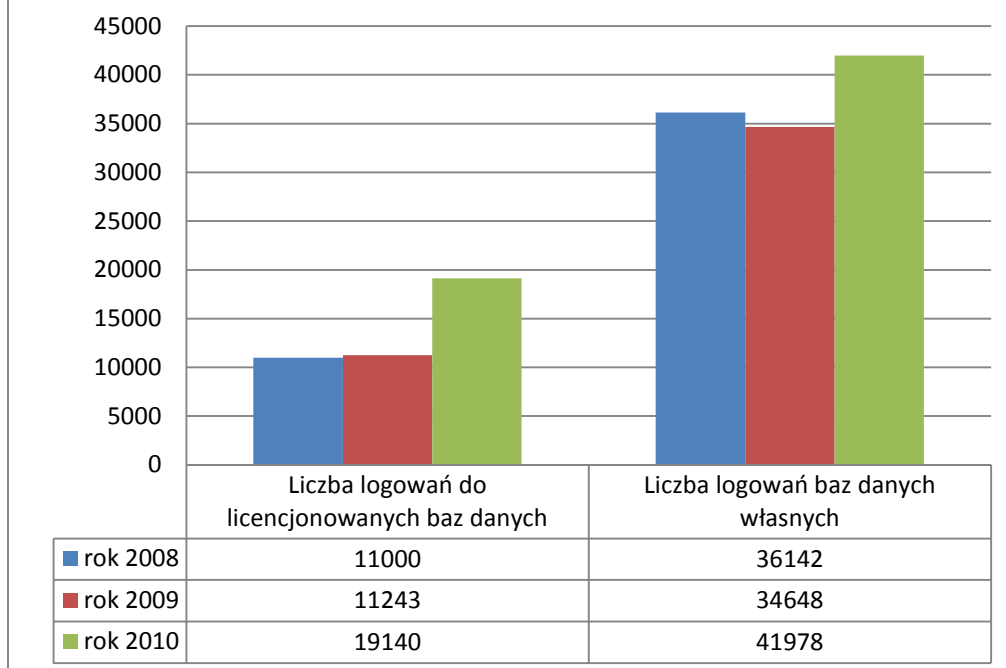
Na pytanie o potrzebę organizowania szkoleń z zakresu wykorzystania baz danych 42% ankietowanych przyznało, że czuje potrzebę organizowania szkoleń z zakresu korzystania z baz danych. Grupa 36% orzekła, że takie szkolenia nie są potrzebne, natomiast 22% respondentów nie miało zdania w tej kwestii.

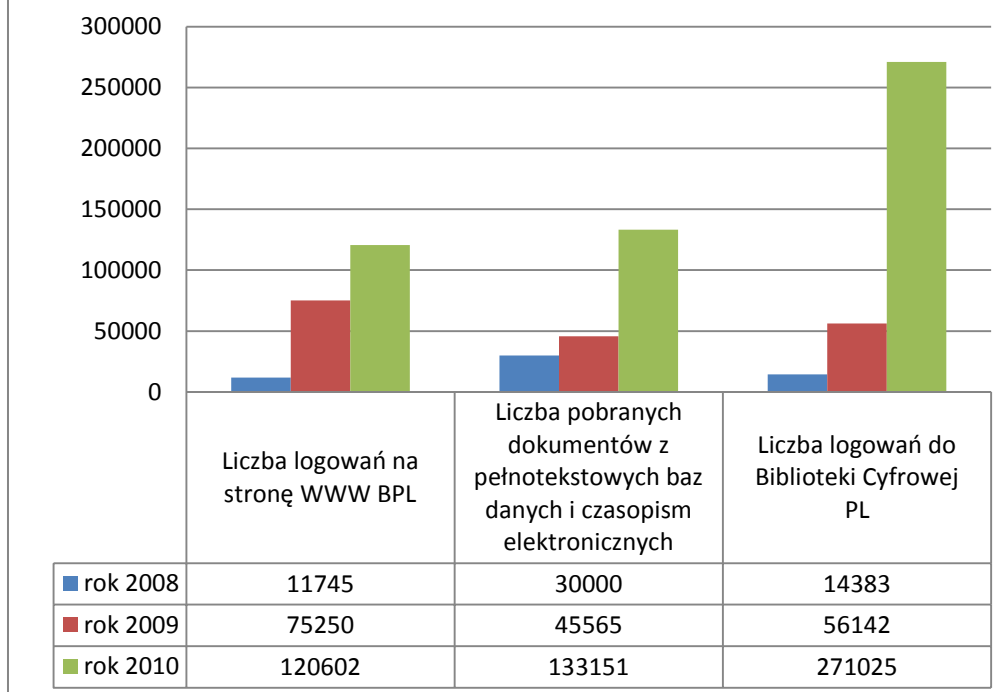
Zarówno badania ankietowe jak i raporty statystyk wykorzystania naszych zasobów elektronicznych wskazują na zmianę preferencji użytkowników. Z roku na rok wzrasta liczba korzystających z tych źródeł i jest to niekiedy gwałtowny wzrost, jak w przypadku BC PL. Popularność baz danych i biblioteki cyfrowej wiąże się z poszerzeniem zawartości tych źródeł o nowe zasoby, oraz trafnym doborem tytułów.

Komercyjne bazy danych posiadają wbudowane narzędzia raportowania, a w przypadku stron WWW lub własnych baz danych sprawdzamy statystykę korzystając z ogólnodostępnych programów – w naszym przypadku wykorzystaliśmy Google Analytics i Stat4you. Wskaźnikami, branyymi pod uwagę były: liczba rejestrowanych użytkowników, pobranych dokumentów oraz odsłon strony. Z analizy zestawień wynika, że liczba logowań zarówno do licencjonowanych jak i własnych baz danych sukcesywnie wzrasta. Jak widać na poniższym wykresie - w 2008 r. zarejestrowano 11000 logowań do baz danych, natomiast w 2010 liczba ta zwiększyła się do 19140. Znacznie wzrosło wykorzystanie własnych baz danych biblioteki (InfonaNet i Bazy Publikacji Pracowników PL). W 2008 r. odnotowano 36142 liczbę logowań do tych baz, a w 2010 r. – zarejestrowano aż 41978 wejść.

Wykres 13. Wykorzystanie źródeł elektronicznych w latach 2008-2010

Wykres 14. Wykorzystanie źródeł elektronicznych w latach 2008-2010

Zwiększyło się również wykorzystanie baz pełnotekstowych – jak pokazują statystyki, w 2010 r. zostało ściągniętych 133151 dokumentów pełnotekstowych, czyli o 87586 więcej niż rok wcześniej.

Podsumowując nasze badania, stwierdzamy, że nastąpił wzrost zainteresowania dostępem do elektronicznych źródeł gromadzonych w BPL, o czym świadczy rosnąca liczba pobranych dokumentów z baz danych oraz liczba logowań na strony z dostępem do zasobów elektronicznych.

Można zaobserwować, iż zmiany dotyczące upowszechnienia i ułatwienia dostępu do zasobów cyfrowych przez BPL przynoszą wymierne i pozytywne efekty, co potwierdzają wyniki ankiety oraz statystyk zamieszczonych powyżej. Dostęp do coraz bogatszego zasobu cyfrowego stanowi znaczne wsparcie dla naszych studentów. Studenci sięgają głównie do zasobu BC PL, nie wykorzystując niestety z całej gamy dokumentów cyfrowych oferowanych w bazach danych. Zaobserwowaliśmy dynamiczny wzrost wykorzystania e-źródeł oraz wzrastającą biegłość w posługiwaniu się narzędziami wyszukiwawczymi. Z danych zgromadzonych w ankiecie wynika, że mamy wśród studentów grupę użytkowników zawansowanych, którzy dobrze sobie radzą z określaniem swoich potrzeb informacyjnych i ich realizacją.

Mamy, więc powody do zadowolenia. Jesteśmy świadomi potrzeby prowadzenia różnorodnych działań: permanentnych szkoleń z zakresu wyszukiwania i przetwarzania informacji, usprawniania naszej strony WWW, rozszerzania oferty baz danych, rozbudowy własnego zasobu cyfrowego oraz służenia naszym studentom fachową pomocą i radą. Planujemy powtórzenie badań, aby ocenić skuteczność naszych działań i określić strategię na przyszłość.